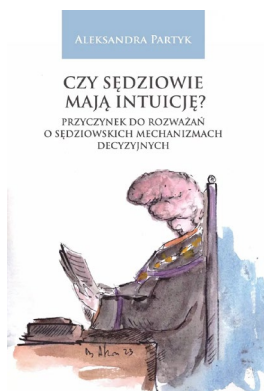


## Filip Rekucki-Szczurek

mgr, Oficyna Wydawnicza Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego  
frekucki-szczurek@afm.edu.pl

# Sprawozdanie z wieczoru autorskiego dr Aleksandry Partyk wokół książki *Czy sędziowie mają intuicję? Przyczynek do rozważań o sędziowskich mechanizmach decyzyjnych*



W marcu 2023 r. nakładem Wydawnictwa Humanitas w Sosnowcu ukazała się książka *Czy sędziowie mają intuicję? Przyczynek do rozważań o sędziowskich mechanizmach decyzyjnych* dr Aleksandry Partyk, sekretarz redakcji periodyku „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały”, absolwentki Uniwersytetu Jagiellońskiego, która tytuł doktora uzyskała na Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (KAAFM) w 2018 r., gdzie obecnie naucza studentów i studentki kierunków prawa oraz kryminalistyki i resocjalizacji, a także prowadzi działalność naukową.

Książka *Czy sędziowie mają intuicję?* jest owocem kilkuletniej pracy nad tematem z pogranicza m.in. takich dziedzin jak: prawo, teoria prawa, praktyka sądownicza, psychologia i neuropsychologia<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Prace były realizowane w związku z udziałem w grantie Narodowego Centrum Nauki pod kierownictwem prof. dr hab. Julii Stanek pt. *Motywacyjna podstawa prawa. Współczesna interpretacja teorii Leona Petrażyckiego* (2019/33/B/HS5/01521).

W związku z wydaniem książki jesienią 2023 r. odbyło się spotkanie autorskie z Aleksandrą Partyk, która mogła czytelnikom i czytelnikom w sposób bezpośredni zdradzić kulisy pracy nad książką i odpowiedzieć na nurtujące po lekturze pytania. Spotkanie odbyło się w Muzeum Podgórze przy ul. Limanowskiego 51 w Krakowie<sup>2</sup> dzięki uprzejmości pani kierownik tej placówki – kustosz Melanii Tutak.

Wieczór autorski poprowadził piszący te słowa Filip Rekucki-Szczurek, członek redakcji czasopisma „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” pełniący obowiązki redaktora językowego, absolwent specjalizacji komparatystyka literacka w Instytucie Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Promocja książki nie odbyła się ani w murach uczelni, ani w innym miejscu związanym z działalnością naukową, dlatego forma wydarzenia nie przybrała ram debaty akademickiej czy wykładu, lecz stanowiła rozmowę, w której zostały przedstawione najważniejsze zagadnienia poruszone w książce w sposób, który byłby z jednej strony przystępny dla ludzi niezwiązanych z teorią czy praktyką prawa, a z drugiej strony zajmujący także dla tych drugich.

Pośród zgromadzonej publiczności były osoby bliskie i zaprzyjaźnione z Autorką, znajdowali się również przedstawiciele Wydziału Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych KAAFM w osobach dr Kingi Piwowarskiej z Katedry Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego oraz dr. Pawła Klimka z Katedry Prawa Finansowego i Samorządu Terytorialnego. Reprezentantką Muzeum Podgórze, a tym samym znaczącej jednostki miejskiej – Muzeum Krakowa, była mgr Anna Warzecha. Szczególnymi gośćmi byli przedstawiciele różnych sądów, także z odległych od Krakowa miejscowości.

Rozmowa między prowadzącym a Autorką rozpoczęła się od kwestii inspiracji do podjęcia takiego tematu i pomysłu na sam

<sup>2</sup> Muzeum Podgórze jest oddziałem Muzeum Krakowa (do 31 marca 2019 r. – Muzeum Historycznego Miasta Krakowa). Podgórze oddział został uroczystie otwarty 23 kwietnia 2018 r. przez prezydenta miasta Krakowa Jacka Majchrowskiego. W muzeum znajduje się wystawa stała *Miasto pod Kopcem Kraką*, na której opowiedziano historię prawobrzeżnej części dzisiejszego Krakowa. Narracja wystawy skupia się wokół utworzonego w 1784 r. przez cesarza austriackiego Józefa II Habsburga miasta Podgórze, które rozwijało się prężnie do 1915 r., kiedy to po burzliwych pertraktacjach połączyło się z Krakowem.



Autorka książki *Czy sędziowie mają intuicję* dr Aleksandra Partyk i prowadzący spotkanie Filip Rekucki-Szczurek, Muzeum Podgórze – oddział Muzeum Krakowa, 27.10.2023, fot. Joanna Musak

tytuł, który odbiega swoją formą od klasycznych prawniczych publikacji. Autorka wyjaśniła, że omawiane zagadnienie bywało uznawane w środowisku za kontrowersyjne i już samo zestawienie takich słów jak „sędzia” i „intuicja” wzbudza u niektórych sędziów negatywne emocje, zaś wielu prawników nie dopuszcza do myśli, że sędzia w procesie orzekania może kierować się intuicją.

Podstawą dla rozważań podjętych w książce były rozmowy przeprowadzane z sędziami i ankiety, o których wypełnienie zostali oni poproszeni. Z uwagi na kontrowersyjność tematu część sędziów odmówiła wzięcia udziału w tym projekcie naukowym, a część, która się zdecydowała, prosiła o dyskrecję. Sceptycyzm wobec prowadzonego przez Autorkę projektu wynikał z tego, że sami sędziowie często czują się związani z archetypiczną figurą sędziego jako człowieka bez emocji, stonowanego, podejmującego wyłącznie racjonalne decyzje, a w trakcie ich edukacji kładzie się akcent na to, że sędzia nie powinien wypowiadać się na niektóre

tematy, a kwestie psychologiczne bywają marginalizowane bądź zupełnie pomijane.

Warto podkreślić, że jednak spora grupa sędziów zgodziła się wziąć udział w badaniu. Wiąże się to zapewne z tym, że dyskursy z nauk psychologicznych przenikają także do świata prawniczego, coraz popularniejszy staje się nurt prawo a emocje, a sama idea zestawiania prawa i intuicji nie jest odkryciem czasów współczesnych, lecz sięga XIX wieku i w szczególności dorobku Leona Petrażyckiego (1867–1931), polskiego filozofa prawa.

Autorka, podejmując się wyzwania zdobycia informacji o tym, czy sędziowie kierują się intuicją, odwołała się do istniejących, choć trochę zapomnianych, dyskursów w filozofii prawa, ale także do współczesnych badań psychologicznych oraz do nurtu prawo a emocje. Przed rozpoczęciem wywiadów i ankiet Autorce towarzyszyło założenie, że w orzekaniu ważny jest nie tylko przepis prawa, ale także osobowość sędziego, jego emocje i podejście do życia. W nauce psychologii pojawia się zresztą stwierdzenie, które na pierwszy rzut oka może wydawać się zaskakujące – że nie da się być racjonalnym bez sfery emocjonalnej, z kolei w neurobiologii za oczywiste uznaje się, że brak emocji oznacza jedno – uszkodzenie mózgu.

Co do intuicji, która jest lejtmotywem książki Aleksandry Partyk, to okazuje się, że jest to pojęcie nieostre, definiowane w różnorodny sposób. Autorka skłania się przede wszystkim do twierdzenia, że intuicja jest pochodną doświadczenia: im bogatsze doświadczenie, tym lepsza intuicja – a zatem i lepsze orzekanie, wynika ono bowiem nie z jakichś nieracjonalnych przesłanek, lecz z wieloletniej praktyki i bardzo dobrego rozeznania w świecie osoby orzekającej. Spośród różnych definicji intuicji Autorka zwróciła szczególną uwagę na myśl portugalskiego neurologa behawioralnego Antónia Damásio, który twierdzi, że intuicja jest szybkim poznaniem, oddzielnym od wiedzy dzięki uruchomionym emocjom i przywołanym w pamięci doświadczeniem. W nauce przyjmuje się też, że myślenie ludzkie można podzielić na dwie kategorie: intuicyjne i analityczne.

Przechodząc do meritum, bohaterka spotkania autorskiego zdradziła słuchaczom, że badania wśród sędziów potwierdziły jej wstępną hipotezę, że intuicja odgrywa rolę w orzekaniu. Sędziowie

oczywiście orzekają zgodnie z procedurami, według starannie wuczonych na studiach mechanizmów, lecz intuicja także pojawia się i dzieje się to najczęściej w trzech przypadkach: po pierwsze, pomaga ona sędziom rozpoznać sytuację, w której świadek lub osoba zeznająca mataczy bądź kłamie; po drugie, uruchamia się ona w przypadku analizy materiału dowodowego, np. pojawia się przeczucie, że czegoś brakuje, że należy przedłużyć sprawę i zebrać dodatkowy materiał dowodowy; po trzecie zaś intuicja często odnosi się do poczucia sprawiedliwości, które noszą w sobie sędziowie.

W pierwszej części spotkania Autorka w sposób wyczerpujący odpowiadała na pytania prowadzącego, wyjaśniając motywację podjęcia tematu, założenia teoretyczne, przedstawiając kluczowe pojęcia (np. wgląd i *hunch*), a wreszcie rezultaty badań. W drugiej części spotkania głos zabierali zgromadzeni w sali goście, w tym sędziowie, którzy oprócz zadawania pytań bohaterce wieczoru sami dzielili się swoimi przemyśleniami, a także doświadczeniami. Dyskusja okazała się barwna, a wypowiedzi były interesującym dopełnieniem historii, które odbiorcy publikacji Aleksandry Partyk mogą odnaleźć w jej książce.

Z tematów, które zostały poruszone wśród gości spotkania, warto wspomnieć dyskusję o intuicji sędziowskiej a zasadzie kontryktoryjności, która w ostatnich latach w polskim porządku prawnym triumfuje nad zasadą prawdy materialnej, czyli prawdy obiektywnej. W przypadku zgromadzonej publiczności nie było osób, które zdecydowanie odżegnywałyby się od myśli, że emocje i intuicja nie dotyczą w ogóle sędziów. Wniosek, który formułowała Autorka, a który wydaje się podzielało audytorium, był taki, że emocje i intuicja są czymś immanentnym dla każdego człowieka. Problemem mogą być za to mechanizmy natury psychicznej, które są nieznane lub znajdują się poza kontrolą człowieka, zwłaszcza sędziego, który ma znaczący wpływ na życie innych ludzi. Istotne jest, żeby sędzia miał świadomość swoich emocji, umiał nad nimi pracować i zdawał sobie sprawę z roli, jaką zarówno one, jak i intuicja odgrywają w jego życiu.

Wieczór autorski zakończył się konstatacją, że podjęte przez Aleksandrę Partyk badania mają charakter pionierski i warto, żeby były kontynuowane. Na myśl nasuwały się spostrzeżenia, że skoro

sędziowie zostali objęci badaniem, to równie ciekawe jest, jak kwestia intuicji ma się do pracy prokuratorów czy adwokatów. Pojawiały się też głosy o potencjalnych innych badaniach z pogranicza psychologii i prawa, czy może nawet moralności i prawa, czyli kwestii sumienia a orzekania.

Na koniec sprawozdania warto zaznaczyć, że książka *Czy sędziowie mają intuicję?* jest w otwartym dostępie zarówno na stronie wydawnictwa Humanitas, jak i Repozytorium eRIKA Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego<sup>3</sup>, natomiast spotkanie autorskie zostało zarejestrowane i jest do obejrzenia na najpopularniejszym serwisie wideo w internecie.

---

<sup>3</sup> <https://repozytorium.ka.edu.pl/items/ef5566fe-8842-4c2c-af0f-310e-b9f80324>